

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse de 2 ori: Mercuria si Duminec'a, Fôies, candu concedu ajutóriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/4 3 fl v.a. Tieri externe 16 fl. v. a. pe un anu sêu 40 doidicoci, or 3 galbini mon. sunatória. Se prenumera la postale c. r., si pe la DD. correspondenti. — Pentru serie ad. cam 10 vorbe mari sêu mici inserate se ceru 8 cr. Tac'a timbrala e 30 cr. de fiacare publicare. Fara depunerea acestui pretiu inainte nu se voru mai primi publicari.

Nr. 78.

Brasiovu, 14/2 Octobre, 1865.

Anulu XXVIII.

MONARCHIA AUSTRIACA. TRANSILVANIA.

Uniunea Transilvaniei cu Ungari'a.

VII. Causelle vechi in forma noua.

Din cercetarile nóstre facute si respicate in Nr. 76 cu copu de a descoperi adeveratele cause pentru care unionistii orescu si pretindu cu atata neastemperu desfiintarea auto-miei Transilvaniei, resultã pre catu credemu noi cu totul utuceva, cumca adica tóte aoelea cause indemnátore spre uni-ne oate se desfira pre cum se dice in program'a de piatia, estinata a face sgomotu si fnróre la publiculu celu mare, glótele care n'au timpu nici placere de a cugeta si strate mai afundu, sunt numai preteste (steamate), care nu mai convingu pre nimeni, ca inse adeveratele cause ale forarii ununii trebue se fia cu totulu altele, sêu mai dreptu orbindu, ca adeverat'a causa póte se fia numai un'a. Acea ausa un'ica este de timpu mai indelungatu obieptulu unei rograme familiare, domestice, sêu asiu potea dice si secrete, a inse in an. 1865 nu mai este nicidecum vreunu secretu; tat'a numai ca oricandu stamu se ni o spunemu unii la altii, e vine a subride, ne facemu alta tréba, de es. cu cate o ciara sêu cu o prisa de tabacu si — o retacemu. Nu sciu um se intemplã ca de catva timpu inócce amu invetiatu a cevasi mai crutiatori unii catra altii, eara sinceri? asié, inceri, sunt si potu se fia numai aceia dintre noi toti, carii vura acea taria sufletésca impreunata cu idei lamurite sêu um amu dice filtrate, in catu se se scia inaltia multu mai pre-usu de tóte luptele partiteloru, fractioniloru, cliceloru si hiaru mai pre susu de tóte utopiile natiunale, la care rasesce ferbintea fantasia resariténa. Deci in locu de a ne rage unii pre altii in prepusuri si mai grele de catu ne alamu, dati se trecemu pre unu momentu la cercetarea uorou cause vechi si stravechi, care au confaptuitu in tóte timpu-ile, pentrucã locuitorii transilvanii se se ferésca si apere din respoteri de o uniune mai strinsa si cu atatu mai multu de fusione cu Ungari'a; eara acésta se o facemu aici cu atatu mai virtosu, cu catu in art. I constataramu numai faptulu storicu alu apararii ardeleniloru de uniune, fara a petrunde si a cause.

„Korunk“ avù bunatate cá de candu publicamu noi a-cesti articuli despre uniune, se se ocupe cu óresicare analiza a loru. Aoelu diariu imi inlesni deductiunile mele privitóre la obieptulu ce 'mi luaiu in acestu articulu. „Korunk“ adica ajutatu de frumósele si intinsele cunosciintie istorice ale redactorului seu reconósce cu tóta solenitatea, ca atatu in-ainte de reformatiune, oatu si dupa acea (pana la Leopoldu I.) caus'a principala a urgiei dintre Ungari'a si Transilvani'a statuse in diferintiele relegióse confesionale. Ungari'a indata dupa fundarea regatului se aruncã in tóta privinti'a in bratiale catolicismului apusénu; regii ei adusera in tíera unu mare numeru de calugari, preoti si arhieriei italieni si germani, pe carii ii dotara cu mosii si venituri fórtre mari, le detera totuodata si jurisdictiune intinsa politica, judecatorésca si militara. Acei besericanii adusera cu sine pre langa colonii inca si cumplit'a ura ce apucase a domni si a prinde radacini afunde intre beseric'a latina si intre cea grecésca, intre Rom'a vechia si Rom'a noua, intre italieni si greci. Transilvani'a pre atunci se tienea intréga de beseric'a grecésca. Tíer'a in care acelea doua beserici isi detera in capete si isi strigara un'a la alt'a: Pana aici si mai de parte nu, a fostu Transilvani'a. Intre altii unu Bela, cei doi regi fanatici din famili'a Anjou veniti dela Neapole, adica Carolu Robertu si Ludovicu I. isi incordara tóte poterile spre a desradacina si stirpi ritulu grecescu din acést'a tíera cu sabia si cu focu. Alti regi vediendu ca cu acestu modu tíer'a remane desiérta de locuitori, isi mai astemperara fanaticismulu propriu, cu besericanii inse niciodata n'au potutu scóte nimicu la cale, adica nu iau potutu abate dela fanaticismulu loru. Dupa reformatiune trebile relegióse in Ungari'a cursera si mai reu.

Ritulu grecescu avù acum a suferi fórtre greu din doua parti, dela celu latinu si dela protestanti, eara latinii si protestantii se sfasiã si macelã intre sine cá si férale selbatece.

„Korunk“ inse sustiene ca tóte acestea urgii si persecutiuni relegióse pentru dilele nóstre aru fi incetatu cu totul. Noi sustienemu tocma din contra, ca urgi'a, fanaticismulu, proseliti'a nicidecum n'au incetatu, ci numai au luat alta forma, sciti dvóstra, mai moderna. Adeveratu ca in dilele nóstre numai ici colo isi mai spargu ómenii capetele cu ocaziunea ocuparii vreunei beserici, sêu a scoterii vreunui preotu din parochi'a sa, lupt'a inse relegiósa coperita in spudia decurge cu atatu mai inversiunata oole in regiunile mai inalte, cum si in literatur'a besericoésca. Astadi cá si nainte cu trei sute de ani fiacare confesiune tiene despre celelalte ca ele nu aru mai avea in sine potere de viétia. (Intr'aceea rationalismulu submina barbatesce la tóte.) De aoea credu eu, ca ar fi unu lucru fórtre interesantu, candu mai nainte de revisiunea artic. I din 1348 adunanduse oate unu sinodu generalu, greco-resariténu, reformatu-calvinianu, ev. luteranu si unitarianu, li s'ar pune intrebatiunea netu: Domniloru si parintiloru, voiti se recunósceți Dv. egemoni'a clerului romano-catolicu din Ungari'a preste confesiunile si besericele dvóstra, insocita de Tridentinu*), de concordatu, si de tóte instructiunile esite in urm'a lui, ajutata de unu ministru alu cultului, catolicu curatu? Crede óre „Korunk“, ca acelea sínóde aru vota in unanimitate dicédu: Voimu si mai multu, — se ne facemu catolici? —

Totu „Korunk“ atinge in recensiuunile sale, cumca un'a din causele instrainátore ale Transilvaniei de catra Ungari'a fusese din vechime inca si multimea institutiuniloru germane politice introduse de catra regi in Ungari'a, institutiuni, care in Transilvani'a era fórtre reu vediute si la tóta ocaziunea combutate si respinse. Ei bine, dar' astadi ce felu de reforme politice si judiciarie cugeta Ungari'a se introduca la sinesi? Astadi Ungari'a plutesce catra form'a regimului parlamentar cu delaturarea totala a dreptului de alegerea functiuniloru prin comitate, pentruca respundietatea nu se suferu cu dreptulu de alegere la unu locu. Aici earasi rogamu pe oricine, cá mai nainte de a teorisa multe despre uniune, se nu 'si pregete a spune locuitoriloru ardeleni din capulu locului si cu tóta francheti'a de es. unele cá acestea: Domniloru, dvóstra, carii sunteti seoui si nobili magiari ardeleni veti fi aplicati la deregatorii publice in numeru fórtre mare, inse numai intre serbii, rutenii, slavacii si romanii din Ungari'a ou atatu mai virtosu, ca aceste popóra trebue se fia supraveghete in veci, pentruca vedeti bine cumca n'avemu nici o incredere in ele; eara dvóstra sasiloru aveti se liferati pe viitoru numeru intreitu de amploiatii, sub conditiune inse, cá se scia limb'a magiara perfectu si se se stramute intre serbii si romanii din Banatu, carii preã locuescu invecinati cu Romanii si cu Serbii**); eara déca ne va succede a incorpora si pe Croati'a deplinu, ve vomu deschide si in acea tíera posturi bune eara croatii si magiarii ungureni voru fi buni de a governa prin ei pe cerbicosii romani din Ardélu, pe ai caroru fii déca cumva voru invetia si ei cartu multa, ii vomu asedia colo in Ungari'a de susu, pe unde vinu amestecati cu svabi, cu magiari, cu slavaci si cu sloveni, pentrucã schimbandu aerulu se le tréca ból'a numita daoo-romanésca si se castige poteru de ajunsu pentru fundarea Ungariei mari pe teritoriulu catu tiene intre Adriatic'a, marea négra si riulu Lait'a. Deci vedeti voi

*) Se dice de catra unii, ca canónele conciliului tridentinu niciodata nu s'au introdusu nici recunoscutu legalmente in Ungari'a si in Transilvani'a; vedeti inse cum sta lucrulu in fakta.

***) In tómn'a din an. 1854 pre candu se credea in Vien'a, ca trupele austriace nu voru mai esí in veci din Moldavo-Romani'a, unulu dintre respektivii comisari cautá barbatesce amploiatii sasi cunoscatu de limb'a romanésca spre a'i asedia in acelea tieri; ci apoi tréb'a se deochiã.

ardeleni simplii si nepricepetori, ce cariere stralucite se deschid pentru fiii, nepotii si stranepotii vostrii pana in semintia a sieptadiecea imultita cu siepte, fara picu de diferentia nationala si confesiunala; grabiti ve rogamu, imbratiosiatii oca-siunea, pentrucá nu cumva se ve apuce altii pe dinainte, de es. galitianii, bucovinenii si moravii, carii mai tardiu inca voru ajunge incorporati si unificati cu Ungari'a, cá se ve ocupe stralucitele posturi si ranguri, care ve astépta numai pre voi. Eara dvóstra dómne, domnisióre, cocóne si jupanese din totu coprinsulu Transilvaniei cugetati numai la fericitele óre, candu aveti se ve vindeti cas'a, mész'a, vase si mobilia, se ve luati cu copiii si fratienii, se ve puneti in „carulu de focu“ si se faceti cele mai placute calatorii preste tóte pustele Ungariei in tóte directiunile aceleia totu pe pung'a statului. Acestu norocu v'au scapatu din mani pre catu au statutu la putere sistem'a numita a lui Bach; caus'a fusese ca barbatii dvóstra invetiasera prea anevoie nemtiesce; inse cu limb'a magiara va merge neasemanatu mai usioru. Deci inca odata: alergati, subscrieti uniunea, pentrucá se castigati prea frumós'a oca-siune de a calatori gratis.

Acestu felu de calatorii oficióse ar trebui se urmese mai ourendu séu mai tardiu neaparatu si neconditionatu, in data o e uniunea s'ar infintia, pentruca de nu, apoi a cés't'a nu ar avea nici unu intielesu, oi ar fi eac' asié, o semimesura de joi pana mai apoi. Va dice cineva, ca cu sasii s'ar face exceptiune. Eu inse nu credu cá insii sasii se se póta insiela ei pre sine si in acésta privintia. Séu ca ar avea a se uni, mai bine unifica intrég'a Transilvani'a fara nici o exceptiune de „Sachsenland“, séu nici unu satu mai multu din tr'ens'a. Unu Sachsenland in Ungari'a ar fi unu scandalu politicu pentru tóte celelalte natiunalitati, care tóte aru protesta in veci asupra lui. Séu tóta Ungari'a prefacuta totu in teritoria natiunale, séu nici unu teritoriu natiunale privilegiatu.

Din acestea puoie aieptari ale nóstre inca se póte cunosce, ce lucru desiertu este a vorbi despre uniunea Transilvaniei cu Ungari'a, pre catu timpu insasi acést'a nu este in voita ea cu sine si asupra forme de regimu dupa carea voiesce ea a fi condusa si gubernata pe viitoru.

Unele foi publice magiare mustrara pe romani de cateva ori, ca acestia urescu pe natiunea magiara, prin urmare ca ei numai din ura se silescu a contracariera tóte planurile patriotice si liberale esite dela dens'a. Noi potemu asecura pe acelea djarie, ca romanii iubescu pe natiunea magiara intocma pre catu iubesce acésta pe natiunea romanésca; eara in catu pentru noi, cugetulu ne spune si ne asigura, ca in totu decursulu acestoru discusiuni privitóre la revisiunea artic. I din 1848 amu fostu condusi numai de dorintia curata de a nainta bun'a intielegere si unu felu de invoie la duratóre. Ce e dreptu, amu descoperitu erorile si ratacirile trecutului, amu facutu inse acésta cu scopu de a ne feri de ele pe viitoru, eara mai departe ne proptiramu cercetarile nóstre atatu pe date istorice alu caroru adevuru nu se póte disputa, catu si pe rationamente trase din natur'a cestiunii. A mai cerceta cestiunea inadinsu din diferitele puncte de plecare aratate in Nr. 76 luandule unulu cate unulu, ar insemna a confisca pentru unu singuru publicistu si pentru o singura cestiune pe alte 5—6 septemani tóte colónele unui diariu, ceea ce nici timpulu nici modesti'a nu ne érta; preste acést'a subscriulu se afla earasi in predilele unei noue calatorii, pe care trebuie se o intrepinda in fiacare tótmna. De altmintrea inca vai de acelu ardelenu, carele pana in Octobre 1865 nu a fostu in stare de a'si castiga o idea chiara si a'si forma opiniune independenta in cestiunea uniunii; unulu cá acela nu va mai fi in stare de a se orienta in tóta viét'i'a sa. Intr'aceea acei mai grei de capu voru avea oca-siuni de ajunsu a se mai in forma despre statulu cestiunii pana in diu'a din 19 Noembre a. c. Celelalte diaria ale patriei voru purcede a scarmana cestiunea; comitetele tienuturiloru o voru desbata — (déca le va fi iertatu), candidatii carii voru ambitiona cá se fia alesi voru fi constrinsi a o lua de materia a programei lor, pe care voru fi indatorati a o publica; cluburi, conferintie, congrese (déca nu voru fi oprite) voru trage aceeasi cestiune in cerculu afacerii lor; prin urmare noi cesti mai mici si mai nepotintiosi vomu ajunge firesce a fi scutiti de ostenéla si mai grea decatu amu pusu pana acum cu scopu de a chiarifica situatiunea *).

G. Baritiu.

*) In Nr. 76 pag. 304 colon. din steng'a in locu de 1788 citesce 1688. Altii erori se potu corege de insusi cititorulu. —

Cine au adusu timbrulu si finantii in tíera?

Óre unii confrati magiari, carii ni spunu n'ua plugari-loru si ne informédia, ca Domnii si inteliginti'a nóstra de romanu au facutu cu némtiulu (dupa cum se esprima ei) respective cu regimulu acordu, cá se se introduca in tíera timbrulu si tóte finantiele de ori si oe titlu, — pentrucá se póta si ei adeca romanulu celu invetiatu ajunge domnu, si se aiba apoi de unde 'si trage la plati; ca-ci de cumva romanii cei invetiati nu facea acelu acordu cu némtiulu, atunci ei nu puteau deveni la neci o domnia, fiinduca Imperatulu nu ar fi avutu atati bani, cá se le póta da la toti plati; prin urmare, dupa esplicarea fratiloru acestoru magiari, amu avé tóte greutatele nóstre a le multiami singuru numai Domniloru de romanu. —

Mai incolo dicu Dnialoru, ca ei din revolutie incóce necontenitu se lupta pentru legile si constitutia dinainte si din 1848, carea sterge si nu sufero neci timbrulu, si neci unu felu de finantie; inse durere, ca Domnii si inteliginti'a de romanu se opunu cu tóta cerbici'a si ii impedece in salutarulu loru scopu de a puté dobandi legile mentionate, singuru numai din acelu motivu — cá finantiele si timbrulu se nu se nimicésca.

Totu din acelu scopu dicu ei, ca se lupta magiarii si pentru „unie“ si totu din atinsulu interesu se opune inteliginti'a nóstra romana si la aceea. —

Totu pentru aceea vréu aristocratii se servésca la statu gratis, pentru ca ei au bunuri si averi din care potu subsiste si fara plati, éra romanulu, déca nu va fi timbrulu si finantia aceea nu o póte face, de óre ce sunt saraci. Óre ce va se dica acésta propaganda intra noi plugarii? Óre nu ni aru face sange reu? Óre amu mai puté se ne uitamu cu ochi buni si incredere catra romanulu invetiatu? Ba neci decatu; de cumva nu amu vedé si sci (dupa catu precepemu noi plugarii), ca timbrulu si finantiele — monopolu de tabacu — sunt introduse inoa dóra mai de multu si in alte tieri unde nu sunt domni de romanu, oá se aiba din oe trage plati.

De cumva nu amu cunosce si nu amu sci bunatatea si dulceti'a legiloru Dnialoru dinainte si din 1848, care cunoscu numai 3 natiuni, éra pre noi romanii ne clasifica intre animale, ca de 'mi aducu bine aminte. Óre nu Kossuth au disu in 1848, ca este pre facia pamentului unu poporu, care se osebesece de animale numai prin facultatea de vorbire — si acestu poporu e poporulu romanescu?

De cumva nu nearu fi dovada si acuma in prezentu, bunatatea si dreptatea legiloru dinainte de 1848, prin care si dreptulu ce l'amu avutu de inaltulu monarhu donatu in 1863 la alegerea deputatiloru de dieta — acuma prin atatu de laudat'a lege din 1791 si acelu dreptu inca ni se angusta prin suirea censului; pre candu dintre unguri apoi cati olari, cismari si carpaci, carii n'au ce manca, de ambla pre sate cu óle si carpindu, déca e nemes ember — acela are dreptu de alegere; — dar' noi plugarii déca nu avemu acuratu 8 fl. dare numai pe pamentu, noi nu putemu avé acelu dreptu, care 'lu au nemesii dintre cari unii 'si castiga bucatu'a de pre la noi cu óle si cu sul'a. Póte ca dóra nemesii nu descindu dela stramosiulu Adamu, care fu creatu din pamentu, cum descindemu noi, póte ca ei 'si tragu originea dela ceva altufeliu de fiintie supranaturale, — de au mai multu dreptu cá altulu? Ei dicu, ca acestea sunt legile celea laudate, care stergu timbrulu si finanti'a, si pentru care se lupta totu mereu fratii magiarii.

De cumva multu dorit'a Dnialoru unie nu o amu cunosce din 1848, candu preotiloru nostrii li se impuse sub perderea epatrafirului, cá se invetia unguresce spre a functiona tóte numai singuru in limb'a magiara, — precum de nu ni aru paré si acuma, ca de cate ori audimu de unio, de atate ori ni se pare a vedé furcile de a lungulu drumuriloru; — de cumva din esperintia nu amu cunosce si nu amu vedé, ca cum unii fóispani impartu sortile dreptatii si ale egalitatii intre natiunile conlocuitoare; de cumva fratii magiari nu siaru da pe facie mai in totu loculu si momentulu, unde numai li se vine bine — 'si facu partea leului cea egala; de cumva acestea tóte si altele mai multe — nu le amu esperia in tóte dilele; — atunci de siguru si noi ne-amu inchina acestui credeu alu unoru frati magiari, respektive propagandei lor despre inteliginti'a romana cu timbru si finantia scl.

Dar' asié vedindu bine si cunoscundu acestea tóte, primimu in acea propaganda numai marulu, care l'a datu sierpele in paradisu stramósei nóstre Eva, numai unu latiu muiatu in veninu de sierpe si unu midilocu seducatoriu in infernu, machinatu, cu scopu de a ne aduce acolo, cá perdiendune increderea in inteliginti'a nóstra, se devenimu cá o turma de oi

fara pastorii intr'unu midilocu de codru espuse gratiei lupiloru rapitori. Si noi pre toti acei propagatori ii vomu privi cá pre servitorii lui Anticristu, ou tóte ca si elu 'si capata pucinei urmatori, carii oatu se voru destepta din ratacirea mortii 'lu voru lasa, si facundusi cruce de elu si invetiatur'a lui, voru fugi la credinti'a cea adeverala.

Apoi óre acésta propaganda nu are de scopu, cá cu oca-siunea alegeriloru de ablegati dietali — invidiandu noi pre Dnii nostrii, se alegemu magiari? si de e, apoi Dóme ce prostie, ca-ci acuma plugariulu bine 'si cunósce ómenii sei, precum si pre farisei (renegatii) si acum unii plugari ingri-giati de sórtea, viati'a si mosiór'a sa, cu o mana tienu de córnele plugului, cu alt'a tienu diurnalulu, din oarele cauta se véda, ca cum si ce se decide despre esistinti'a lui.

Apoi in fine intrebu, ca cui ii compete dupa dreptate mai bine numele de „bujtogato“? — La acesti propagandisti, cari ér' vréu se ne insiale, cá se faca din noi cine scie ce. —

C. G. C. plugariu.

Braslovu 13 Oct. n. Cei doi deputati tramisi de aici la Sibiu cu o petitiune incarata cu mai bine de doua sute subscriptiuni spre a cere dela Esc. S'a Dn. metropolitu Andreiu br. de Siaguna midilocirea la inaltele locuri a incu-viintiarrii de conchiamarea unui congresu nationalu, s'au re'n-torsu alaltaséra. Despre rezultatulu ostenelei aceloru deputati nu transpirá pana acum in publicu altu ceva, decatu ca in Sibiu caus'a congresului s'ar privi cá compromisa de mórte prin publicarea epistolei strinsu private, pe care o adresase unu metropolitu catra oelalaltu, fara cá se cugete la o indis-cretiune cá aceea. Asié acum vindecarea reului se mai a-stépta cu óresicare probaveritete inca numai dela pasii pe carii ii voru face ambii archipastori si anume mitropolitulu Siolutiu in Vien'a unde petrece dela 5 Oct. incóce. Aici se cuvine a insemna, ca nainte cu trei septemani venisera la Ar-délu cele mai strinse porunci, cá nici unu felu de adunari de caracteru politicu, sgomotosu si demustratoru se nu fia sufe-rite sub grea respunderé a capiloru de tienuturi. (Pria ur-mare tocma opusulu din ceea ce vedemu si se intempla in totu coprinsulu Ungariei.)

Faim'a respandita despre mitropolitulu Al. Siolutiu, ca Esc. S'a ar fi citatu la Vien'a spre a se justifica pentru pasii facuti in caus'a congresului este luata curatu din ventu. Avemu la mana documente demne de tóta credinti'a, dintre care aflamu si scimu, ca metrop. Siolutiu a intreprinsu uri-tiós'a calatoria numai rogatu si indemnatu cu totuadiusulu de cativa connationali de ai sei, cum si ca Preas. S'a manecase din Blasiu inca la 2 Octobre diminéti'a, pre candu despre con-gresu abié se vorbia ici colo cá despre o dorintia a mai mul-tora; eara apoi obiectulu insusi alu cererii ajunse la cuno-sciintia publica numai prin publicarea susu atinsei epistole; prin urmare de vreo intrevenire a regimului pe atunci nu potea fi vorba.

Pamfletulu romanescu din Clusiu.

Sunt cateva septemani de candu se latí faim'a, cumca in Clusiu se pregatesce publicarea unei carticele, ce are se fia cá o General-decharge asupra portarii romaniloru transilvani avute in anii de curendu trecuti. Astadi acea carticica ano-nima se afla in manile publicului. Si ce coprinde aceea? Ea coprinde cateva cestiuni fórté interesante, scrise inse intr'o limba catu se póte mai negrijita, grundiorósa si necoréasa, cum si ou o patima rapitóre la mai multe personalitati. Ci stati: nu se cuvine a face critic'a unui lucru inca necunoscutu cititoriloru unei foi in care cugeti a o face; de aceea on. Re-dactiune binevoiesca a reproduce vreo doua capete din acoa carticica séu mai bine pamfletu, pentrucá se se cunósca, si limb'a, si stilulu, si manier'a in care s'a scrisu acela.

Pamfletulu e titutalu asié: „Politica conducatoriloru na-tiunii romane din Transsylvania in cica din urma cinci ani, scrisa de unu romanu. Clusiu 1865. Proprietatea Stein János. Cu Tipariulu Collegiului ev. ref. in Clusiu.“

Eara pamfletulu anonimu dupa o precuventare scurta ur-mésa in limb'a si cu ortografia *) sa asié:

„I. Dela esirea Diplomi din 20. octobrie 1860 mai cinci ani au treoutu, fere de a fi dobinditu romani spiritualminte alteacia, de catu ca astezu limba administraciuni nue cica germane, oii cica ungare: deorecie aciea ca fiescare comune eesi pote alegie limba administreeiuni, si ca fiescare individu se pote supplica in limba materne sau ertatu inca in anulu

1859; fere de a fi dobinditu poporulu materialminte cieva — caci astez mai multe contributine se plateste, de catu in nainte de esirea Diplomi — singuru aciea fiindu osebirea ca ante esirea Diplomi 2 soldati scote restantia: atunci candu astezu cate 20 se emitu spre a exequa contributiunea, ne cautenduse la aciea ca cauza ne platiri contributiuni nue renitentia, fere ani noverei si prinu urmare lipsa baniloru.

Cate sperentie mari nu au fostu legate de Diploma din 20. octobrie 1860? Cate programe nationale nu sau proiectatu pre basa aciei Diplome? De cateori nu sau reintorsu cu cielea mai incordote sperintie acielea Deputatiuni romane, care au asternutu peticiunile natiuni la picioarele innaltului Tronu, din adenculu animi crezendu ca acumu implininduse acielea dorintie pentru care mosi si stremosi nostri ferbinti lacremi au versatu; voru incieta durerile de mai multi ani — caroru de-putatiuni cu adevratu leau succesu a exopera tiinerea confe-rintii nationaleii din 1. Ianuariu 1861, daru durere conduca-torii natiuni romane, in locu de a se declara prelinge consti-tutiunea patriei cu scimberi a fundu taetore, au statoritu unile principii anticonstitutionale, in locu de aprimi de base pentru Dieta votulu separatu a Dom. Josifu Hosszu care au fostu basatu pre legile cielea din anulu 1791 si 1848 daru mai liberalu deoatu legea octroyata din a. 1863, au pofitu octroy-areea unei legi noea de alegieri, de si octroyarea era in con-tra Diplomi pre liuga care se declerare conducatori romani, prin care fapte au legatu si manurile acieloru 8 romani cari au fostu chemati la conferintia din Belgradu, de unde au ur-matu aciea anomalie ca unul dintru aciei 8 romani au perti-nitu legile din anulu 1791 si 1848, si totusu au votatu pre linge octroyarea unei legi noea de alegiere — a fare de aciea sau datu natiuni romane o direptiune cu totulu anticonstitu-tionale care nuseva pote justifica neci odate, deorecie ori si cie inconvenientie sau intemplatu in adunarile marchale din a. 1861 acieloru fonte au fostu conferintia din 1. Ianuarie 1861.

Se vedemu dare cie sau intimplatu in acielea aduneri? Conducatori natiunii romane, nunumai ca au chematu pre subu mane si de aciea la aduneri cari nici dupe instructiunea co-mitiiloru supremi date — nici dupe legile din anulu 1848 nu ave locu intru acielea aduneri, cii dela astufelu de adu-neri au pofitu inarticularea natiunii romane, care lucrare tiinenduse de aptivitatea Dieti, adunarile marchale nu au pu-tutuo implini, deci conducatori romani cu aciea atititia poporulu in contra magiariloru si a Regimului de atuncia, cumca nu voeste inarticularea natiunii romane — prin urmare cumca nici ca voe a lua parte la consulterile adunariloru comitatense — insa daca vreunulu din aciei conducatori se denume la cieva officiu, aciea incieta a mai striga, asi pote adocio de exemplu pre D. A. B. inse exempla sunt odiosa, aciestu romanu pre cari uni lengusitori in anulu 1861 elu bote-zare de vir fortissimus, in nainte de alu denumi de capitaniu sápremu, au declaratulu adunarea comitatense a comitatului Co-los de ilegalu, din cauza ca aciea are de basa legile din 1848 (cari infintia de facie a Domnii suale sau fabricatu in neltiindule atuncie pene la cieri) pofindu ca ea se álege o comisiune din 30 membri statetore, care apoi se decide o legie pentru infintiarea comitetului, care comitetu apoi va fi legatu, pofimtu Dlori consequentia logica: o comisiune alease de o adunare ilegale se decide o legie legale; in comitatulu Dobuci S. si M. B., adu-narea comitatente numai atuncia o potu reconeste de legale candu representantii comuneloru ateta vote voru ave cate familiise afele in Comune care o represente; cine voeste a cieti aciestea contra dicieri si absurditati mai pre largu, se cieteease protocoalele aduneriloru comitatense Colos si Dobuca din 25/5 si 16/9 1861 si seva convingie despre fidela enarare aciestori intempleri.

Candu prin comitate aciestea si altele asemenea aciestora sau intemplatulu, sau conchematu Dieta dela Pesta si Zagrabia, ambele sau ostitu, cu ciea mai mare reassignatiune pentru in-dependentia patriei, si pentru dreptulu de asi vota contribu-tiunea si militia, adresa Dieti din Pesta in cauza apereri acies-toru drepturi fundamentale, au fostu mustra adresiloru pene acum cunoscutu — si cie resultatu au avutu aciestu opu stre-lucitu? — aciea ca Dieta sau desfintiatu — adunerile comita-tense atetu in Ungaria: catu si in Transylvania din cause ca nu au voitulu a da mane de adjutoriu la scooterea contributiuni fara de Dieta inpuse sau inchisu, ciea mai multi dintre am-ploeatii constitutionali sau retrasu la ale suale. — Si cie au urmatu repesirea amploeatiloru constitutionali? una provisoriu asemenea absolutismului Bachianu.

II. In Transylvania adunerile marchale sau supplinitu prin comitete infintiate pre basa representatiuni Intereselor, in

*) Demna de Pista din Umoristu.

care comitete romani de si prin comitate facu tri perti din patru a s'a era reprezentati ca 19 la 47 — in mai multe comitate sau afluati romani cari cu acieasta reprezentatiune nu au fostu indestuliti, pentru ca prin ea e periclitatu binele natiunii romane — sau afluati si de aciea romani cari in comitetu au atacatu aciasta reprezentatiune, numinduo de nedrepta pentru romani, si au proiectatu adresa catre Majestate pentru nemicirea aciestii reprezentatiuni ootroyate. Inse aciea romanu cu acaruia influintia sau fabricatu Instructiunea pentru comitete, pe contrarii aciestii Instructiuni numindui renegati, intru ateta eau depopularizatu, catu romani prin comitate in locu de a remonstra in contra aciestiei reprezentatiuni pentru romani mai periculose, de catu legile cielea din nainte de a. 1847, ca dupa acielea legii in adunarea marchale a comitatului Colos era 1000 de nobili romani fatie cu 1000 de nobili magiari si sasi — atuncia candu dupe reprezentatiunea din 27/11 si 12/12 1861. va se dica dupa reprezentatiunea contelui Nádasdy 19 romani suntu fatie cu 47 magiari si sasi — au scrisu adrese de multiemite pentru infintiarea aciestoru comitete, cari prelinge ca dupacum vezurem era periculase pentru romani, suntu numai umbra adunarilor comitatense din nainte de a. 1847 — fireste ca adresele de multemite pentru aciea sau fecutu ca romenulu care au fostu de fatie la fabricarea aciei instructiuni se dobindiasca vaze in naintae Regimului, daru totu o date au aretatu romani lui Nádasdy si Reichenstein cumca natiunea romana sau mai bine dicandu aciei romani cari au adjunsi la officiuri catu de mici, cu totu cie vine dela dinsi inca si atuncia suntu multiemiti candu ordinatiunile lor suntu in contra intereselor romane, eare fatie cu natiunile ne romane sau doveditu aciea assertiune, ca conducetori romanilor nu binele natiunii: cii interesulu propriu elu au in naintea ochiloru — concedu eu aciea ca fiescare conducetori totu binele natiunii elu pomeneste — numai dorere ca acielu bine acolo se finiaze unde se inoiepe periclitarea interesului propriu.“

(Va urmá.)

Conflucsu universitatii sasiloru.

In 9 Oct. deschise comesulu natiunii sasesci siedinti'a prima a universitatii cu o cuventare plena de ingrigire pentru viitoriu, in care dupace descrie situatiunea constitutiunii monarchiei si impregiurarea, ca nevrendu Ungari'a a participá la sen. imp. s'a simtitu necesitatea, incatu in desbaterea adresei a sen. imp. s'a descoperitu din partea acestuia dorinti'a inoirii cu regatulu acest'a si regimulu Mai. S'ale s'a veditu impinsu prin acésta la o actiune de inoiru cu Ungari'a si Croati'a, care se reluptá a intrá in senatu. — Mai incolo continua: „Cá actiunea unei incercari de inoiru se se estinda si asupra Ardélului, se vedea cu atatu mai pucinu neaperatu, cu catu ca inoiru cu Ardélulu prin legile inaltu sanctionate ale dietei Ardélului din 26 Oct. 1863 privitorie la inarticularea legiloru fundamentale de statu din 20 Oct. 1860 si 26 Febr. 1861, mai incolo prin cea din 2 Oct. 1864, privitoria la definitiv'a regulare a tramiterii in senatu erá efepuita, si Transilvani'a prin deputati alesi de dieta luase si parte la 2 sesiuni ale sen. imp.“

„Prin pré inaltulu r. rescriptu din 1-a Sept. a. c., prin care se desface diet'a transilvana conchiamata prin r. rescriptu din 21 Aprile 1863 pe 1-a Iuliu 1863 la Sibiu, si pe temeulu unei noue ordine de alegere se conchiamá o noua dieta la Clusiu pe 19 Nov. a. c. Ardélulu a intratu inse acum intr'unu stadiu nou alu desvoltarii s'ale constitutionale; ce e mai multu, ca Transilvani'a se trase deca nu deadreptulu, totusi indirectu in actiunea inoirii cu Ungari'a, fienduca acelasu rescriptu desémna cá obiectu singuru si eschisivu alu consulariloru revisiunea art. I de lege din an. 1848 despre uniunea Ungariei cu Transilvani'a, cu privire la interesele comune ambeloru tieri.“

„Nu mai incape neci o indoiala, ca prin actiunea acést'a se atingu cele mai inalte interese si ale natiunii sasesci, de aceea se redica intrebarea cu o necesitate imperioasa catra inclit'a universitate a natiunii cá organu constitutionalu alu natiunii sasesci: cá ce pusetiune are a luá natiunea sasésca facia cu acésta actiune.“

„Dreptulu universitatii natiunii sasesci de a trage in discussiune intrebatiuni de dreptu de statu mai vertosu de acelea, prin cari se atingu interesele natiunii sasesci, se intemeieasa in sistemulu constitutionalu alu Ardélului, care se radima pe principiulu égalei indreptatiti a natiuniloru si confesiuniloru recunoscute prin dreptu de statu, si a carui (sistemu) sustare continuativa s'a garantatu de nou prin art. de lege I alu dietei Transilvaniei din 26 Oct. 1863 pré inaltu sanctionatu,

care privesce ecsecutarea égalei indreptatiri a natiunii romane si a confesiuniloru ei.“

„Universitatea natiunii sasesci a'a folositu neimpedecata din vécuri de acestu dreptu, si pentrucá se tacemu de datele mai vechi mai din urma si in memorabil'a s'a reprezentatiune din 29 Martiu 1862, despre care in resolutiunea pré inalta a Mai. S'ale c. r. apostolice din 18 Oct. 1862 avú parte de satisfactiunea, a 'si vedé conceptele s'ale de dreptu si propunerile pré inaltu considerate.“

„Universitatii natiunii sasesci i se cuvine cu deosebire meritulu, cumca a deschisu drumulu la acea direptiune, care o-a urmatu natiunea sasésca in anulu celu plinu de fatalitate 1848, facia cu evenimentele cele de scene triste provocate prin legea uniunii, a dietei din Posoniu si din Clusiu, si despre care pré inaltulu manifestu din 21 Dec. 1848 se esprima in redicatóriele cuvinte: „Tronulu si statulu, pentru care v'ati luptatu voi, ve va dá meritat'a recunosciantia si va sci pretiui garantiile, care vi-le garantésa pentru splendórea corónei si sustarea statului, ad. virtutea vóstra de atatea ori laudata de strabunii vostri, duraveritatea si credinti'a si cu deosebire simtiulu vostru pentru ordine si legalitate si intielépt'a intrebuintiare a libertatii, ce s'a facutu oasnica prin acést'a intre voi.“

„Manifestulu imp. din 20 Sept. a. c. atestésa despre inaltele intentiuni ale Mai. S'ale c. r. apostolice de a infintiá marele si de benecuventare apromitiatoriulu opu alu unei duratórie si constitutionale formari de dreptu a imperiului prin liber'a conlucrare a tuturoru popóreloru imperiului, pe calea cointelegerei cu legalii loru reprezentanti, pe basea ambeloru legi fundamentale de statu din Oct. 1860 si 26 Febr. 1861. — Cuvintele finale ale acestui pré inaltu manifestu: „libera e calea, care cu respectarea dreptului legitimu aduce la intielegere“, sunt indreptate si catra credintiosulu poporu alu sasiloru din Ardélulu, care a doveditu simtiulu loru celu pacinicu, sacrificatoriu si cercumspectiunea cea matura si intre cele mai grele impregiurari, de atatea ori.“

„Fia, cá deslegarea problemei acesteia pré importante, care ve vine inainte, se succéda adunatei universitatii a inclitei natiunii intr'unu modu cá acel'a, care se fia destoinicu a formá o noua pagina de onóre in istori'a poporului nostru.“

„Ddiu se tiena, Ddiu se benecuvente pe Majestatea S'a o. r. apostolica pré induratulu nostru Imperatu si Domnu **Franciscu Iosifu I.**!“ Dupa acést'a urmara 3 vivate si se deschise sesiunea.

Rannioher, cons. gub. respunde in loculu deputatulu dela Seghisióra multiamindu imperatulu, ca li-a intaritu pe comesulu si au in tr'ensulu unu capu si unu conducetoriu, in a carui taria de caracteru se potu increde (!) si provóca o urire ecsemplara intre toti sasii, anumitu renoirea juramentulu celui dela Seghisióra 1613 de a sacrificá cu totii tóte pentru apararea drepturiloru sale.

Organisarea provisoria a municipalorulu prin comitate si scaunele secuiesci.

Ore ce va se dica acést'a, ca in rescriptulu convocatoriu la diet'a din Clusiu, unde se impune chefiloru de comitate a compune comitetele detiermarite cu resolutiunea din 25 Martiu 1861 facuta cunoscuta cu decretulu de curte din 25 Maiu 1861 Nr. 886, a purtá stricta grigia intru ecsecutarea conscientioasa a alegeriloru cu espresa adaugere, ca pe longa tóte acesteia statulu de acum alu amplotiloru are a remané in statu quo, in tóte jurisdictiunile cu tóta ecsecutarea alegeriloru, si acuma cetimu prin „Pesti Naplo“ si alte diurnale indepartate, ca instructiunile noue pentru comitii supremi, capitani supremi si judecii regii supremi din secuime cupriadu in sine restaurarea comitatelorulu si cu alegerile de ofioiali. Nu ne place, ca mergu lucrurile asia pe suptu mana, incatu se nu scimu, cum si ce se face, pentrucá se potemu sci, cum aru fi trebuitu se se faca si deca sunt gresite or in contra legiloru constitutionale, se ne scimu esprime pentru séu in contra loru, ca asta se dice a fi constitutionali. — Atat'a ni aru mai trebui, cá prin maiestrite apucaturi de alegeri se ne vedemu pe strate si ou amplotiati, cati beata i mai avuramu pana acum. Éta ce dicu nóuele instructiuni pentru restaurarea comitatelorulu, care pe noi trebuie se ne interesese mai multu, decatu tóte alte puneri la cale. Dupa instructiunile pentru restaurarea comitatelorulu, scaunelorulu si districtelorulu cele mai próspete, care inse aru fi esitu inca in Oct. si Dec. 1864 (!) aflamu, ca pana la organisatiunea comitatelorulu pe calea legislatiunii voru functiuna comitete provisorie, care se voru infintiá dupa preconsultari tiente din partea chefiloru in cointielegere cu barbatii cei mai veduti din tóte clasele si intere-

sele din comitatu, a caroru numeru de membrii va fi in comitatele cele mai mari de 100, ér' in cele mai mici, d. e. Fagarasiu de 50 membrii. La componerea comisiunilor apoi se nu se iè neci unu respectu la natiunalitate séu confesiune, oi singuru numai la interesulu generalu. Chefulu in cointielegere cu acestea comisiuni are a **organisá** corpulu amploiatiloru comitatului. In tractarea cauzelor contributiunale remane reportulu chefului precum si alu reprezentantiei comitatului catra organele financiare iutocma cá cum fù suptu administratorii de comitate pana acum. Organizatiunea justitiei remane in statulu de acum inse provisoria, totusi se se iè privintia, cá posturile oficialiloru in ramulu acest'a se se ocupe cu persóne patriotice. Comisiunea comitatului séu muniopalitaea va posiede in privinti'a negótieloru administratiunii publice aceeasi potestate, care competea congregatiunii de comitatu séu marcaletoru inainte de 1848 si dimpreuna cu oficialii comitatului voru luà mesuri decisive. La consultari sta in voia ver-carui membru a se folosi de limb'a indatinata in comitatu. Corpulu oficialiloru are dreptu de votisare in siedintiele comisiunii. Siedintiele sunt publice. Activitatea comisiunii se va supraveghiá de r. guberniu ou care are a stá comisiunea in comerciul nemediulocitu. — Informatine Domniloru, candu au esitu, si oare e intregu cuprinsulu acestoru instructiuni? Ca-ce noi le aflaramu din „Pesti Naplo“ nu din fontana oficiósa. —

Miscarile prin comitate si scaune.

Dela Simleu de Ciucu avemu sciri, ca in 9 Oct. a. e. se tienù adunarea scaunului pentru stabilirea comiteteloru centrale la alegerile dietale. In scaunulu acest'a se afla cá la 15.000 suflete romani, dintre cari se chiamara numai 4 mirenii de rondu fara invetiatura; 3 preoti de diosu si protopopulu Arone Boeriu din Gy.-Szt. Miklós cá fostu unionistu in 1848. Dintre acestia nu veni neci unulu, numai singuru protopopulu luà locu la mas'a verde, inse si elu parasi sal'a cu totul, — vediendusi neconsiderata natiunea si dreptulu ei. — Pe incetu se voru deschide toti ochii fosti paianjiniti si voru apucá de tórt'a dreptului de natiune, care singura le póte conservá loculu si onórea in asemeni afaceri. —

— **Se aude**, ca membrii romani din municipalitati din cauza, ca se ignorésa cu totul dreptulu natiunei romane a fi reprezentata la dieta cá atare, au protestatu si dechiaratu de nula orice pasi s'ar pune ou prejudeciulu autonomiei patriei si alu drepturiloru natiunei romane, cá atare, pana atunci, pana candu se va da ocaziune si natiunei romane se se exprime cá atare, si acestu protestu s'a pretinsu a se lua la protocolulu municipalitatii, inainte de tóte alte pasuri, ér' de alta parte voru aterne umilita representatiune oatra Maiestate, pentru vindecarea aoestei vatamari a unei natiuni intregi. —

Dela **Desiu** avemu a impartasi decursulu masinei celei mai maiestrite pentru uniune. Comitele Véer Farkas tienù adunarea in 4 Oct. si ne grabimu a relacioná inainte de tóte pentru strimtórea colóneloru numai postscriptulu urmatoriu: cumca in comitatu acest'a s'au compusu 12 comisiuni conscriitórie, 10 pentru cercurile procesuale ale comitatului, una pentru orasiulu Desiu si alt'a, ce e fórté de insemnatu, pentru nobilii din l. r. cetate Gherl'a.

Cetatea Gherl'a va alege dara in 2 locuri; cetatiani nobili, de cari dara, cum mergu lucrurile, póte ca se voru affá mai pucini (?) alegu in cetatea Gherl'a 2 deputati, ér' cei ce se voru inscrie cá nobili in Gherl'a votisésa toti cu colouitorii comitatului Solnoou interioru, sub pretecestu, ca dupa datin'a vechia nobilii neci odata n'au votisatu laolalta cu meseriasii. Éca prin ce mediulóce maiestrite se incórda magiarii a esi cu maioritate de voturi unguresci in comitatu romanesou: Desiulu dupa cum se aude va dá unu numeru de 800 votisatori si comisiunile inseriu la nobili din comitatu pe toti, cati magiari venira din secuime si din tóta lumea unгурéscá, ér' romaniloru nobili le punu pedecó nenumerate, si-i indrépta, cá se reclamese pentrucá cu acésta apucatura se impucinese numerulu votisatoriloru romani.

Se voru dovedi si acestea la tempulu seu, candu se va asemaná rezultatulu conscrierii nobililoru din an. 1865 cu celu din an. 1863, si acést'a se se si faca pretutindinea si se se tramita spre publicare incóce. Vedi astufeliu de drepti sunt fratii nostri magiari, dupa cum-i invatia si „K. Közlöny“ se calce si dreptu si juramentu numai se póta reesi cu caus'a loru natiunala. E tempulu se ne convingemu cu totii cu micu cu mare si petutindinea, ca membrii romani de prin co-

mitetele de comitatu, de aru fi si numai 2—3, se pretinda a se luá la protocolulu municipalitatii protestulu romaniloru in contra astorufeliu de apucaturi: Fiendu ca patri'a nóstra Transilvani'a e autonóma precum au dechiaratu in modu solemn si de repetite ori si Maiestatea S'a, si fienduca natiunea romana e indereptatita egalu ou celelalte natiuni transilvane prin legea adusa in diet'a Transilvaniei 1863 si sanctionata de Maiestate si are fi alte drepturi asemenea garantate prin dieta si sanctionate de tronu; si de óre ce pre basea rescriptului emanatu in 1 Sept. se periclitésa autonomi'a si se ignorésa dreptulu natiunei romane, si inca in modu, incatu natiunea se nu póta avé cuventulu, ce-i compete in atare striformare radicale a patriei, cá membrii ai municipiului si cá filii natiunei romane protestamu si dechiaramu de nula ori si ce pasi s'ar pune cu prejudeciulu autonomiei patriei si a drepturiloru natiunei romane pana atunci, pana ce se va dá ocaziune si natiunei romane se se exprime cá natiune in puterea dreptului ei politicu natiunala.

La orice pasuri si numai in comitetele de comitate in 1861, si si acum, magiarii inainte de alua parte isi mai facu si rezervarile, cá se nu li se impute in prejudeciulu continuitatii sale de dreptu impartasirea la decisiunile comitetului comitensu, si numai dupa aceea au colucratu, de au tramisu representatiuni la Maiestate, pentru vatamarea drepturiloru pretinse. Noi vatamati, ignorati, luati preste pitioru petutindeni de ductorii magiari, cari apucara tóte frenele amana, se nu ne taiamu cumva copaciulu de sub pitióre uitandu a face cele de facutu, ca atunci noi insii amu subscrie la stergerea drepturiloru de natia si limb'a, ce le avemu.

Apropos! „Debate“ acum facia cu nemultumirile romaniloru, ce petrunsera pana la curte, ésa cu vorbe góle in publicu, ca romanii se nu se téma, ca nimene nu vre se le stérge drepturile lor. Hei! dar' conchiamarea dietei la Clusiu pe basea art. XI din 1791 mai lasa vreo indoiala, ca dreptulu romaniloru cá natiune politica si dreptulu de limba sunt ou totul ignorate? Va se dica, ca „Debate“ pretinde se credemu ce dice ea, dar' nu ce vedemu noi cu ochii si in fakta? Dovada, nu vorbe! —

Din afara nemica insemnatu.

Sciintiele tehnice.

(Capetu din Nr. tr.)

Sciintiele tehnice si acelea pe care francii si anglia le numescu e s a c t e au inainte si unu viitoru multu mai maretiu si mai stralucitú decâtu l'au avutu ele vreodata in lume. In seculii inaltarii piramideloru si templeloru egiptene descrise la Erodotu, in timpulu lui Solomonu candu se facu beseric'a din Ierusalimu, in dilele lui Pericles si dopa mórtea lui pre candu s'au inaltiatu atatea minuni ale artei in Greci'a, — in decadele din urma ale republicei romane si sub imperatori pana la podulu de preste Danubiul alu lui Traianu si de acolo pana la Constantinu m. si chiaru pan' la Iustinianu carele edificá beseric'a S. Sofia, sciinti'a matematica s'a cultivatu in gradu cá acela, in catu aceea respundea la cerintiele, ideile, imaginatiunile popóraloru din acele tieri si din acei seculi; eara lumea moderna are a multiami fórté multu pentru catu ii remase ei din sciinti'a matematica dela cei antici. Cu tóte acestea trebuintiele si cerintiele popóraloru in secululu nostru sunt in mai multe privintie neasemenatu mai mari de catu a le toturoru popóraloru antice. Póte fi ca astadi nu mai pretinde nimeni muri cá ai Babilonului, nici piramide cá cele din Egiptu, nici colóse cá celu din Rodos, nici palatu de aurou precum a fostu alu nebunului tiranu Nero, nici amíteatru coprindietoru de 20—30 mii persóne privitóre la macelulu féraroru si alu ómeniloru. In locu de acestea inse in dilele nóstre pana si proletarii Europei pretindu cá se aiba case de locuitu impartite catu se póte mai bine, uscate, luminóse, bine aerite, ear' popórale pretindu beserice nu numai masive, ci totu odata cladite cu strins'a observare a legiloru estetice, a simetriei si acustice, mai incolo teatruri marie si elegante, palatiuri de espusetiuni, poduri gigantice (urésie) arsenale si porturi, caroru asemenea lumea vechia n'a vediutu, resiedintie, institute scolastice, fabrice, casarme, panteóne, valhalle, burse de marime si intindere colosala. Mai departe lumea nóstra voiesce se aiba cali ferate in tóte direptionile, se cutriere tóte marile cu vapóra, se asiedie sirme de telegrafia pre fundulu mariloru, se aiba Monitórie (corabii cu pareti de feru), prin care se nu póta strabate nici o proieptila de tunu, se aiba tunuri la a caroru fulgeratura se nu póta resiste nici granitul nici ferulu, se si imultiéscá armele omoritóre iute si cu tóta precisiunea matematica, in catu in locu de a macela pre ómeni numai cu incetulu, succesive in cate siepte optu pana la treidieci de ani, se omóre in cate doua trei dile, multu in doua luni cate 50—100 mii cá dintr'odata. Totu lumea de acum cere cá se i se mesure acuratu tóta bucatie'a de locu, mosi'a mica si mare, tienutu, provincia, imperiu, usca-

tulu întregu și toate marile, înălțimea munturilor, adâncimea apelor și iutiile curgerii lor, cum și catatimea mai multor minerale ce se descopere sub scoarța și în sinul pământului, precum de es. sarea, carbonii de piatră și altele, în susu către firmamentu distanțele soarelui lunii și ale tuturor planetelor dela pământ, iutiile cursului lor, suprafața și volumul lor. Întrebați asemenea ce pretinde lumea dela orologerie, aurarie, argintarie, giuvaerarie și dela alți mai mulți maiestrii, carii fara științele tehnice nu mai pot fi nici pe 24 ore. În cele din urmă lumea mai cere și globuri aerostatice (baloane), spre a se nălția și a plana susu în aeru până în regiunea în carea sta se degere de frig și în care începe a-i da sangele pe urechi și pe nasu. —

Se mai ostenim oare pre ascultatoru încă și cu enumerarea altor cauze care trebuie se ne îndemne și pre noi a ne împarti pe viitoru tinerimea, a tramite pre o parte din ea la învățarea științelor tehnice, cum și a provoca pre conducătorii institutelor de învățământ, că pe acolo pe unde științele matematice și fizice au fost tractate până acum că nescie vitrege, se fia propuse după unu metodu mai dulce și mai atrăgător? CREDU CA ESTE DE PRISOSU A MAI VOI SE DEMUSTRAMU CA $2 + 2$ ESTE 4. Va veni timpul în carele mai mulți dintre compatrioții și conaționali noștri voru desbraca și prejudețiu ce-i ține în orbă cu privire la științele tehnice și voru cunoște ca pre cându juristulu și teologulu petrece câte 10—20 ani pre langa studiulu seu de meserie până se-i vedea starea asigurată în cătăva, tehnicii sunt aceia carii au început a domni preste totu, pentruca lor le e deschisă lumea întreagă. Astăzi poporale cele luminate mergu subjugându pre cele necultivate cu matematică și cu chimia, mai multă decât cu Corpus juris seu chiaru și cu cartile rituale bisericești. În totu coprinsulu imperiulu austriac nu este vreuntru prisos de tehnici pământeni; tocma și în țările germano-slave încă totu mai sunt preferiti tehnicii străini; eara noi pe aici nu-i avem mai nicidecum. De va merge totu asié, deca adevă nu ne vom deschide ochii și nu ne vom deștepta și în această privință cătu se pôte mai cunosc, nu voru trece ani cinciideci, după care riurile, muntii și valile noastre voru deveni proprietăți ale tehnicilor străini, eara fiii noștri sîrbii loru preaplecăți. Pe minunatele noastre riuri muntene se voru înființa totu felulu de fabrice cu capitaluri străine, după care apoi moșiile de prin pregiuru voru deveni proprietatea noilor baroni cuceritori și subjugatori prin știință și arte. În muntii noștri se voru deschide mine bogate, care voru consuma pădurile și codrii, lasându vechilor locuitori delurile pleșuge și vinarsulu evreescu pe care 'lu voru bea preste cojile aruncate lor de alții. Pre cându mai totii fiii noștri amblatori la școle gimnastice sunt ținuti de ambele urechi, pentrucă se înveție latină și elină și se pricepa cu orice pretlu pe Tucidides și Tacitu, pe Eschilu și Oratiu, alții intrăba pe fiii lor și îi cercetă de timpuriu, care spre ce este mai aplecatu și îi pregătescu asié, pentrucă cătu mai cunosc se ajunga în pusețiune de a domni preste noi și preste neamu de neamulu nostru.

Prea onorată adunare! Asociațiunea noastră este încă juna, mijlocele ei materiale se potu privi încă numai că unu simbre alu unui fondu corespunzătoru marețelor sale scopuri respicite în §§-ii statutelor; cu toate acestea auctoritatea ei s'a întemeiatu multămită cerului celu pucinu în o mesura, cătu unu votu alu ei se dea tuturor acelor membrii caroru le place a cugeta mai profundu și carii au darulu prevederii, ocaziune binevenită de a medita totuodată și asupra cultivării cu totu adinsulu a științelor tehnice. Departe se fia dela mine a cere unu asemenea votu prin supunerea la dezbateri fia macar și numai pe unu minutu a materiei despre care 'mi luău voia a discurge, ei rogarea mea este numai, că onor. adunare se decida a se concrede și această disertațiune comitetulu seu cu acea însărcinare, că acesta în terminu de unu anu, adică până la viitoră adunare generală, se descopere deca este de opinie, că științele tehnice se fia încurajate din partea asociațiunii nu numai prin votu indemnatoru, ci totuodată și prin asemenea de oșesicare stipendii din veniturile sale. G. Baritiu-

Nr. 97—1865.

3—3

CONCURSU.

Cu provocațiune la publicările din anii trecuți pentru traducerea lui Tacitu și Jornandes prin diurnalele românești făcute, se escrie din nou unu concursu, până la termenele diosu însemnate.

1. Pentru traducerea în limbă română a scrierilor lui Tacitu ce există, cum sunt: Agricola. Germania. Istoria și Anales, pentru care s'au depus de Domnul conț Scarlatu de Rosetti încă în anul 1862 unu premiu de 1000 fl. v. a. și care până acuma cu interesulu lui s'au suitu la o sumă camu de 1200 fl. v. a., și sporulu interesulu, care se va adăugă până la terminulu scrisu.

2. Pentru traducerea în limbă română a lui Jornandes, care totu de predisulu Domnului conț în anul 1862, s'au premiatu cu 250 fl. v. a. și care până acum, cu interesulu lui au formatu o sumă la 300 fl. v. a. și sporulu interesulu, care se va adăuga până la terminulu scrisu.

Traducătorii acestor clasici se poftescu că traducerile făcute, și anume:

1. A-lui Tacitu, până la ultima Septembrie 1868.

2. „ Jornandes, până la ultima Septembrie 1866.

cu atatu mai multu, se le tramita la subscripțiunea Eforia în modulu ositat, adevă însociendusi manuscrisele de o Epistolă sigilată, pe a carei convertă se stă scrisu unu modu oșesicare, eara în lăntu numele și locuința concurentulu, — ca-și ne sosindu până la terminulu aratatu traducerile opurilor acelu, — premiiloru predise Domnulu premiatoriu va da alta destinațiune totu în favoarea literaturii. —

Manuscrisele încurse se vor' apretii prin o comisiune competentă, eara rezultatulu atatu în privința lui Tacitu, cătu și a lui Jornandes, dimpreună cu părerea aprobată s'au desaprobatare a comisiunii se voru aduce prin diare la cunoștința onor. publicu la tempulu seu, și cele premiate voru remană în depositia Domnulu premiatoriu, fara a mai avă altu ceva a pretinde traducătorulu, de cătu premiulu destinat cu interesulu lui până la tempulu premiarii.

Brasiovu în 30 Augustu 1865 st. v.

Dela Eforia școlilor centrale române de legea greco-orientală.

Agentur'a capitala în Brasiovu

la FELTER et ARONSOHN

a pre'naltu concesionatulu

INSTITUTU PESTANU
de asigurare

(Capitalulu fondulu Trei milioane florini v. a.)

asecureșă:

în contra foculu pentru edificia de locuită, de fabrici și economie, pentru masine, unelte, depozitorie de totu felulu de mobile, de marfuri, pentru nutrețiu, semănături și fenăție etc.;

în contra perderii chiriei casionate prin focu;

„ **pericoleloru, caror'a sunt espuse bunurile calatorie** pe apă și pe uscatu;

„ **grandinei** la produse de pământu.

Asemenea se va luă în scurtu și asigurarea pentru **vieț'a omulu** și ad. în diversă combinațiune cu darea de capitalu și asigurarea de interese (rente). — Institutulu dă asigurare deplină nu numai cu fondulu lui celu însemnatu, ci și cu premiale ce curgu totu mereu.

Afara de aceea condițiunile de asigurare sunt puse asiadate pe cătu se pôte în folosulu publiculu și se rebonifica (desdaună) și perderea, ce se face la focuri prin stingere, darimare (rumpere) și prin golire (curățire, desiertare), precum preste totu se da deplină considerațiune și pretensiuniloru celoru drepte ale asecuratiloru la regularea daunelor întâmplătorie.

FELTER et ARONSOHN.

Biroulu agenturii capitale se afla în strat'a vămii Nr. 8.

(După cum suntemu informați, acestu institutu de asigurare sta în foarte bună încredere în tota Ungariă; elu e în adevăru unu benefacere nepretuită pentru pământeni de totu soiulu. Il. D. Emanuile Gozdu, că vicepresedinte la acestu institutu, înoa maresce încrederea într'insulu la verce patriotu, care prin asemeni asigurări își afla unu odihnă pentru viitoriu în contra pericoleloru eventuali, după cum au aflatu și până acum mulți spre mult'a lor mangaiere. R.)

Prețurile bucatelor în piața Brasiovulu.

(Mesur'a se ia în galet'a de Ardél, din care două facu trei măsuri austriace.)

Oct. 13 n. 1865.

Grău curățu galetă 5 fl. 79 cr., de midilocu 5 fl. 16 cr., amestecat 4 fl. 29 cr. —

Secară 3 fl. 42 cr., Papsioiu (cucurusu) 3 fl. 45 cr., Ordiu 3 fl. — cr., Ovesu 1 fl. 41 cr., Cartofi — fl. 90 cr.

Redactoru răspunzătoru

JACOBU MURESIANU.

Edițiunea: Cu tipariulu lui

JOANNE GÖTT,